

Svenska: Tidöavtalet på klarspråk

Detta är en kortversion av Tidöavtalet på klarspråk. Syftet med texten är att sprida kunskap om Tidöavtalet för att mobilisera motstånd eller andra sätt att hantera förslag från regeringen som är en följd av Tidöavtalet. Denna version har översatts till arabiska, engelska, kurdiska, persiska, somaliska och spanska.

Inledning

Tidöavtalet är en överenskommelse mellan högerpartierna i den svenska regeringen - Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna - och Sverigedemokraterna (SD). Avtalet ska ge bra möjligheter för ett aktivt samarbete mellan partierna. De vill samarbeta under lång tid framöver. De vill göra stora förändringar och visa att samarbetet kan förändra på riktigt. Avtalet innehåller många delmål för att partierna ska kunna visa på snabba resultat. Därför står det också i avtalet att utredningar ska "lägga genomförbara förslag" eller att de metoder "som ger högst resultat" ska användas. De vill göra allt tillsammans: hitta sådant de tycker är problem, komma med lösningar och sedan genomföra förändringar. Eftersom SD inte är med i den svenska regeringen är avtalet mycket viktigt för just det partiet. SD kallas i avtalet för "samarbetsparti som inte sitter i regeringen" och partiledaren ingår tillsammans med de andra partiledarna i något de kallar det "inre kabinettet".

Det heter Tidöavtalet för att avtalet skrevs under på ett slott utanför Västerås som heter Tidö slott. Även om det heter avtal så är det som står i Tidöavtalet inte juridiskt bindande. Många saker som står kanske inte alls går att genomföra. Mycket kritik har riktats mot avtalet av människorättsorganisationer, fackförbund och professionella i olika yrkesgrupper. Avtalet har av många beskrivits som signalpolitik, medan andra ser det som försök att radikalt förändra hur politik bedrivs.

I den här texten berättar vi om de sju delarna i avtalet. Under varje rubrik finns först en sammanfattning och sedan punkter över förslagen. Ett vanligt ord är samarbetsprojekt, det vill säga olika områden där partierna vill göra förändringar. Målet enligt partierna är att alla ska vara med i alla delar av en förändring. SD ska ha precis lika mycket att säga till om som de andra partierna och de andra partierna måste meddela SD allt som händer. SD ska också få synas till exempel på presskonferenser när förslag presenteras. Det första året vill partierna arbeta med: hälso- och sjukvård, klimat och energi, kriminalitet, migration och integration, skola, ekonomi samt kultur.

Tidöavtalets sju delar

1 Hälso- och sjukvård

Avsnittet om hälso- och sjukvård handlar om att staten ska ha större ansvar och kunna kontrollera mer. Ett viktigt ord är "prestationsbaserad", vilket betyder att sjukhuset eller vårdcentralen får en budget utifrån vad de gör och inte vad de planerar att göra. Det ska finnas en statlig vårdförmedling och en nationell förlossningsplan. Alla ska ha egen kontaktläkare. Den digitala infrastrukturen i sjukvården förändras för att vården ska bli mer lik över hela landet, så som det är med apoteken. Språkkrav ska utredas för den som arbetar i äldreomsorgen.

- > Staten ska vara ansvarig för sjukvården istället för regionerna.
- > Förändringar ska ske när det gäller att betala när en går till tandläkaren.
- > Cancervården ska förändras.
- > En plan ska tas fram för att förändra vården till kvinnor som ska föda eller har fött barn.
- > Förändringar i tandvård så att ersättningen liknar den övriga sjukvårdens system.
- > Språkkrav ska införas inom äldreomsorgen.

2 Klimat och energi

I den andra delen av avtalet har partierna sammankopplat åtgärder kring klimatet med energi. Detta beror på att nästan hela avsnittet handlar om kärnkraft. Partierna vill ha mer kärnkraft. De vill byta ut det tidigare målet som var att Sverige ska använda förnybar energi, från källor som inte kommer att ta slut. Istället vill dom ha ett mål om fossilfri elproduktion, vilket betyder att elen inte produceras direkt från fossila bränslen som olja, kol eller gas. En utredning om att återstarta kärnkraftverket Ringhals ska genomföras snabbt. Förbuden i en lag som heter miljöbalken att tillåta nya reaktorer på andra platser än idag och ha fler än tio samtidigt i drift tas bort. Förbudet mot att återstarta stängda reaktorer ska tas bort. Staten ska subventionera kärnkraft. Det ska även finnas fler laddare för elbilar. Utöver kärnkraften nämns inga andra åtgärder för att rädda klimatet.

- > Nya kärnkraftverk ska byggas.
- > Istället för "förnybart" ska målet vara fossilfritt.
- > 400 miljarder ska användas för att börja med kärnkraft igen.
- > Nedstängningen av kärnkraftverk ska stoppas.
- > Ringhals ska startas upp igen.
- > Stängda reaktorer ska kunna startas upp igen. Idag är detta förbjudet.

3 Kriminalitet

Tidöavtalet säger att gängkriminaliteten är Sveriges viktigaste samhällsproblem, och lägger nästan allt fokus på åtgärder mot denna typ av kriminalitet. Utöver detta finns några reformer som de tror ska minska våld i nära relationer samt gällande innehav av narkotika och vapen. Många reformer är begränsade till ungdomsbrottslighet. Sammantaget är det som föreslås längre straff för unga som begår brott samt fler möjligheter att omhänderta barn och unga som "är i nära kontakt med kriminell verksamhet". Det är otydligt vad detta betyder. Samtidigt föreslås högre straff för brott mot tjänsteman, till exempel mot poliser eller andra som arbetar på myndigheter. Straffen ska ändras så att fler brott leder till fängelse och att den som döms får sitta längre i fängelse. Avtalet innefattar olika förslag om förstärkt övervakning. Flera förslag handlar om utvisning till följd av organiserad brottslighet. Avtalet nämner även ett nytt straff kallad förvaringsdom, som skulle innebära ett frihetsberövande på obestämd tid, där den dömda frias först då hen inte längre anses vara farlig. Partierna vill även kunna hyra anstaltsplatser i andra länder, så att den som döms i Sverige avtjänar sitt straff utanför landets gränser. Vissa förslag skulle innebära stora förändringar för och enligt många experter hota rättssäkerheten, och vissa kräver en grundlagsändring för att kunna genomföras.

- > Att vara med i ett kriminellt gäng ska bli straffbart, även om man inte har begått ett brott.
- > Gängkriminella ska få dubbla straff.
- > Förvaringsdom ska införas som straff. Detta innebär att en person kan sitta i fängelse på obestämd tid tills Kriminalvården anser att den inte längre är ett hot mot samhället.
- > Fler hemliga tvångsmedel ska kunna användas, exempelvis datainsamling och kameraövervakning.
- > Visitationszoner ska kunna införas i vissa områden där polisen kan kontrollera alla under en begränsad tid. Visitationszonen kan bara gälla på begäran av åklagare efter att ett brott har begåtts.
- > Anonyma vittnen ska tillåtas. Det betyder att personer ska kunna vittna i rättegångar utan att den åtalade eller misstänkte vet vem personen som vittnar är.
- > Vistelseförbud ska införas som straff. Det betyder att en person kan förbjudas att vistas inom ett visst bostadsområde om domstolen gör bedömningen att ett förbud skulle förhindra mer brottslighet.
- > Den som fyllt 18 år ska inte få någon straffrabatt.
- > Mängdrabatten tas bort. Det leder till att en person kan bli dömd till många års fängelse om hen har begått flera mindre brott samtidigt.
- > Mängdrabatten tas bort. Det leder till att en person kan bli dömd till många års fängelse om hen har begått flera mindre brott samtidigt.
- > Häktning ska kunna begäras vid mindre allvarliga brott.
- > Anstaltsplatser ska kunna hyras utomlands.
- > Ett tiggeriförbud ska utredas.

4 Migration och integration

Partierna vill att samhället ska genomgå stora förändringar i synen på migration. Migrationspunkten är den största punkten i avtalet, dubbelt så lång som punkten om kriminalitet som är den näst största punkten. Dessa två utgör avtalets absolut största prioritet. Samarbetsparterna vill anpassa migrationspolitiken till miniminivån enligt EU-rätten. De skriver: "Sverige ska inte i något avseende vara mer generöst i synen på asyl". Partierna vill använda mer tekniska hjälpmedel för att kunna ta reda på en persons identitet, så som DNA. De vill att polisen ska kontrollera fler personer som de tror saknar rätt att bo i Sverige; detta kallas för "inre utlänningskontroller". De vill tvinga eller uppmana fler som invandrat att åka till ett land där de tidigare bott och göra det svårare att komma till Sverige för att söka jobb, så kallad arbetskraftsinvandring. De vill också göra det ännu svårare för familjer som splittrats att återförenas. De vill tvinga asylsökande att bo i läger, så kallade transitcenter, under asyltiden och de vill att asylsökande själva betalar för tolk, advokat, mat och husrum. Samtidigt vill de att den som söker asyl inte ska kunna arbeta under asylprocessen. De vill göra det lättare att utvisa utländska medborgare för att de inte lever så som partierna tycker att man ska leva, så kallat vandelskrav. Exempelvis vill de kunna utvisa kvinnor som utnyttjas för prostitution. De vill ta bort permanenta uppehållstillstånd och göra det lättare för Migrationsverket att ta tillbaka ett tidigare uppehållstillstånd. De vill göra det mycket svårare att bli medborgare, genom krav på att man ska kunna svenska språket och ha kunskap om det svenska samhället, och ha bott 8 år i Sverige. Den som uppfyller dessa krav kanske får medborgarskap i Sverige. Det ska ställas högre krav på utlandsfödda medborgare att själva ta ansvar för att integrera sig i Sverige (en kravbaserad integrationspolitik). Detta innebär också att de vill ställa krav på att invandrare ska arbeta och betala skatt innan de kan få tillgång till svensk välfärd, vilket exempelvis innebär att människor med funktionshinder måste ut på arbetsmarknaden för att ha rätt till assistans i vardagen.

- > EU:s miniminivå på migrationspolitiken ska införas.
- > Rättigheterna i asylprocessen ska försvagas. De vill införa flera försämringar, exempelvis att asylsökande själva ska betala för tolk, advokat, mat och husrum.
- > Det ska bli svårare att arbetskraftsinvandra.
- > Det ska bli svårare att återförenas med sin familj.
- > Människor som invandrat till Sverige ska uppmanas att återvända till sitt tidigare hemland.
- > Folkräkning ska göras. Det står inte hur detta ska genomföras, men alla invånare ska räknas för att ta reda på vilka som vistas lagligen i Sverige.
- > Preskriptionstiden för beslut om utvisning och avvisning ska förlängas eller avskaffas. Detta innebär att staten har längre tid på sig att besluta om utvisning, vilket gör att den som väntar på beslut exempelvis inte kan söka jobb.
- > Återreseförbud ska löpa under en längre tid, det vill säga att om en inte lämnar Sverige när det står att man ska göra det så får en inte komma tillbaka under en längre tidsperiod.
- > Myndigheterna ska samarbeta mer för att utvisa människor.
- > Fler inre utlänningskontroller ska införas. Möjlighet att ta DNA-prov vid dessa kontroller ska utredas.

- > Anmälningssplikt ska införas där alla myndigheter samt offentlig sektor anmäler till polis och Migrationsverket om de kommer i kontakt med någon som inte har uppehållstillstånd.
- > Mer förvarsplatser ska finnas på Migrationsverket och dessutom ska övervakningen utökas av personer som väntar på att utvisningsbeslut ska genomföras.
- > Färre kvotflyktingar ska tas emot per år (900 istället för 5000 som det var tidigare). I valetka sådant som "svenska värderingar" vara ett kriterium. Kvinnor, flickor och HBTQ personer ska prioriteras.
- > För att få tillgång till välfärd ska en person först arbeta i Sverige och betala skatt i landet. Det kallas för att kvalificera sig in i välfärden, bland annat gällande barnbidrag, bostadsbidrag, föräldrapenning, assistansersättning och ekonomiskt bistånd.
- > Kommuner ska förbjudas att ge ekonomiskt stöd till papperslösa.
- > Kommuner och myndigheter ska vara skyldiga att informera Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Det innebär att myndigheter som en person kan komma i kontakt med får ett ansvar för att säkerställa personens lagliga rätt att vistas i Sverige.
- > Straffet ska höjas för månggifte och barnäktenskap.
- > Utvisningsfrågan ska alltid prövas när utlänningar är åtalade för brott. Detta innebär att domstolen alltid ska överväga utvisning om en person som saknar svenskt medborgarskap begår ett brott. Detta innebär att den juridiska gränsen för utvisning sänks.
- > Samarbetet med främmande stater ska utökas för att åstadkomma ett effektivt återvändande och biståndspolitikerna ska användas för detta.
- > En utredning ska se över om det går att ta tillbaka permanenta uppehållstillstånd. Det kan till exempel ske genom att personer förväntas söka svenskt medborgarskap eller lämna landet.
- > Det ska bli svårare att bli svensk medborgare. Krav ska ställas på att personen kan svenska språket, har kunskap om svenska samhället och har bott minst åtta år i Sverige.
- > Rätten till tolk ska begränsas för personer med uppehållstillstånd och svenskt medborgarskap.

5 Skola

Punkten om skolan handlar mycket om att det behövs ett kunskapslyft. Skoltiden ska förlängas och barn ska lära sig mer fakta och få mer ämneskunskaper. Partierna vill ändra betygssystemet. Privata skolägare ska inte få ta ut vinst de första åren. Mer satsningar ska göras på fler speciallärare. Partierna vill införa tydliga ordningsregler för att skapa ordning och reda i klassrummen.

- > Skolpeng ska betalas ut av staten istället för kommunen. Skolpeng innebär att skolan finansieras per elev istället för att få en klumpsumma.
- > Ett nytt betygssystem ska införas.
- > Mer fokus ska läggas på faktakunskaper.
- > Vinstutdelning ska vara förbjuden de första åren efter att en skola startat eller har bytt ägare.
- > Mer ordningsregler ska införas i skolan.

- > Alla elever ska läsa mer svenska och matematik, vilket innebär utökad skoltid.
- > Lärare ska kunna bestämma att vissa elever måste gå längre i skolan, efter skoltid eller under lov.
- > Elever ska kunna stängas av under en längre tid från skolan än vad som är möjligt idag.
- > Rektorer ska få utökade befogenheter att flytta elever till särskilda grupper, eller så kallade joursskolor där de inte får träffa sin ordinarie klass.
- > Lärare ska bli skyldiga att anmäla alla handlingar som uppfattas som brottsliga och begås på eller i samband med skolområdet.

6 Tillväxt och hushållsekonomi

Den ekonomiska politiken är klassiskt högerinriktad. Det märks genom att det ska bli lättare för företagen, ännu svårare för personer som behöver bidrag samt att skatten ska sänkas. Även skatt på sparande ska sänkas. Att A-kassan sänks står inte i Tidöavtalet men det sades på presskonferensen när Tidöavtalet presenterades. Hushållen kompenseras för de höga elpriserna och drivmedelspriserna sänks kraftigt, bland annat genom att reduktionsplikten av fossila drivmedel ska sänkas till EU:s miniminivå. Företagsbeskattningen ska vara konkurrenskraftig och företagen ska ha goda incitament att investera i forskning samt ges bättre möjlighet att attrahera och behålla nyckelkompetens. Villkoren för små och medelstora företag att växa och anställa ska förbättras.

- > Högre krav ska ställas på personer som behöver hjälp och har stöd från socialtjänsten. Det ska finnas ett bidragstak och de som går på bidrag ska utöva samhällsviktiga aktiviteter för att kunna få bidrag.
- > Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet för den som på grund av sjukdom inte kan arbeta.
- > Skatten på arbete ska sänkas för låg- och medelinkomsttagare.
- > Pensionärsskatten ska sänkas.
- > Skatten ska sänkas på sparande.
- > Bränslepriserna ska sänkas.

7 Andra frågor

Den sista punkten i avtalet handlar om bland annat medier, kultur och abort. Mediernas frihet och mångfald ska underlättas. Public service ska vara oberoende och dess långsiktiga finansiering vara kvar. I ett delvis nytt medielandskap behöver public service-verksamheten utvecklas, som en del av den demokratiska infrastrukturen. Den politiska styrningen av kulturens innehåll ska minskas. En svensk kulturkanon ska tas fram.

- > Public service-mediernas oberoende ska bestå och dess långsiktiga finansiering bevaras.
- > Åtgärder ska vidtas för att minska den politiska styrningen av kulturens innehåll.
- > En svensk kulturkanon ska tas fram. Detta innebär att staten tar fram ett urval av vad de anser är viktiga kulturella verk som sedan får representera svensk kultur.

